

Sprachwissenschaftliches Seminar:
Lexikologie des B/K/S

Uvod u stilističku terminologiju

Einführung in die stilistische Terminologie

Referat
von
Kristian Trubelja
Graz, 28.01.2003

Sadržaj

1. Uvod
2. Stilistička terminologija
na primjeru
književnoumjetničkog stila

Uvod

(Filipović 1988: 335)

- Stilistika ?

Dio lingvistike koji se bavi proučavanjem jezičnog izraza uopće ili područja lijepe književnosti napose

- Stil ?

Način pisanja ili izražavanja; način kako je nešto izvedeno; skup značajnih crta kojima se umjetnik karakterizira; skup obilježja nekog vremenskog razdoblja u umjetnosti

Uvod

(Filipović 1988: 335)

- Stilizirati ?

Stvarati prema nekom stilu; lijepo oblikovati misao u duhu jezičnih pravila; davati djelu vlastite manire

- Stilem(a) ?

Element stila, stilska osobina nekog pisca; pojačanje izražajnosti

Uvod

(Tošović 2002: 17)

- **Stilistika?**

Jan Rozvadovski: “Stilistika je – prema predmetu svome – potpuno neodređena, čemu se ne treba mnogo čuditi; jer ako pokušamo da činjenice razumemo, od nje gotovo ništa ne ostaje.”

Ne da je nema nigdje – nego je ima svugdje!

(Ž. Maruzo)

Uvod

(Tošović 2002: 17)

- Stilistika i druge jezične discipline

“[...] sve su druge lingvističke oblasti od samoga nastanka imale stabilan i kontinuiran razvoj, prvenstveno zbog toga što su pokrivale jasno određenu jezičku materiju: leksikologija se bavila i bavi najmanjom komunikativnom jedinicom – riječju, fonetika glasom, fonologija fonemom, [...]”

Uvod

(Tošović 2002: 49)

- Stil?

Stil je način izricanja misli (Tomo Maretić)

Stil ima svako ko piše ili govori
(Aleksandar Belić)

itd.

Uvod

(Tošović 2002: 50-51)

- Funkcionalni stilovil ...

su jezični izrazi što dolaze iz određenih (raznovrsnih) oblasti ljudske aktivnosti, a imaju neku funkciju (služe za izražavanje nečega)

Uvod: Funkcionalni stilovi

(Tošović 2002: 67)

Podjela prema I. V. Arnoldu (Stilistika suvremenog engleskog jezika)

Funkcija Stil	Intelektualno- komunikativna	Voluntativna (volja je glavno)	Emotivna	Kontaktna	Estetska
Oratorski (govornički)	+	+	+	+	+
Razgovorni	+	+	+	+	-
Poetski	+	-	+	-	+
Publicistički	+	+	+	-	-
Poslovni	+	+	-	-	-
Naučni	+	-	-	-	-

2. Stilistička terminologija na primjeru književnoumjetničkog stila

Filozof govori silogizmima, pjesnik – likovima i slikama, a oba govore jedno te isto
(V.G. Bjelinski)

(Tošović 2002: 135)

2.1 Stilske figure

Globalne grupacije:

- Retorička figura
- Govornička
- Stilistička
- Estetska
- Govornička
- Jezička
- Gramatička
- Misaona
- Figura riječi

(Tošović 2002: 171)

Neki primjeri stilskih figura

Anafora:

ponavljanje jezičke jedinice na početku rečenice, stiha, odlomka i sl.

Večeras ćemo za njih voleti.

Bilo ih je 28.

Bilo ih je pet hiljada i 28.

*Bilo ih je više nego što je ikad u jednoj pesmi
bilo ljubavi.*

Sad bi bili očevi [...]

(Izet Sarajlić: "Rođeni dvadeset treće, streljani četrdeset druge")

Inverzija:

promjena normalnog reda riječi

“Cvet *neki* ako gde i vidim, to je Žalosna jela,
i pelen *gorki*.”

(Svetozar Vujić: “Melanholija”)

Aliteracija:

nizanje istih suglasnika

“Snove snivam, snujem snove”

(Laza Kostić)

Metafora:

izraz koji ima preneseno slikovito značenje;
skraćena poredba (Filipović 1988: 233)

“I tako huje i *protiču* veseli, vedri, svijetli
dani, dani sa oblacima i bez oblaka, a za
njima se nižu burno nemirne, slatke,
preslatke noći.”

(Petar Kočić: “Kroz maglu”; Antologija 1880: 35)

Perifraza:

opširno opisivanje; zaobilazna izreka; složen izraz koji zamjenjuje jednostavan; izraz koji neizravno opisuje neku osobu, stvar, radnju

“Moj deda već dugo
ore nebeske njive [...]”

(Đorđe Balašević: “Neki novi klinci”)

(Parafraza: opis,
prepričavanje;
slobodna obrada
tuđeg teksta,
misli, kompozicije)

(Filipović 1988: 267)

Polisemija:

jedna riječ s više značenja

Tvoje su usne žedne tihih dodira
Podlo te silovaše i ruke ti otežaše
Svi su te *imali* a ti nikog nisi *imala*

(Dara Sekulić: "Ave Marija")

Sinonimija:

riječi istog ili sličnog značenja a različitog zvučanja

I *cvrči* cvrčak na čvoru crne smrče

[...] I *pjeva* [...]

(Vladimir Nazor: "Cvrčak")

Divne li ga oči *oplakaše*

Divna li ga usta *ožališe* !

(Vuk Mandušić: "Gorski vjenac")

Antonimija:

dvije riječi suprotnog značenja

“ [...] zbog nje ljudi su se bili sa ženama,
rastavljali i *sastavljali* tek kad ona iščezne.”

(Borivoje Jevtić: Antologija 1976: 112)

“ [...] naraste Bosna i dođe pod samu kuću,
odnese im bašteni plot, a *nanese* neke tuđe
plotove [...]”

(Ivo Andrić: Antologija 1976: 86)

Monosemija:

riječ koja ima samo jedno značenje

Npr.:

amper ... jedinica za mjerenje jakosti
električne energije

Hiperonim – hiponim: (Oberbegriff – Unterbegriff)

Npr.:

ptica je hiperonim, a

slavuj, lastavica, vrana, ... su hiponimi

Homonim:

jedna riječ koja ima više heterogenih značenja

Iz snega je izašla vrata *slika*,
Iz snega zore krasno deve lice,
A ruža hitro, umiljato *slika*
Divne zatim njojzi usničice;
Pa kako divno stajala je *slika*,
Kad ruža dobi zatim zlaćenice!

(Branko Radičević: "Tuga i opomena")

Paronimi:

riječi slična zvučanja a različita značenja

I sve što je postojalo *ikad*,
Svoju senku sve što imađāše,
Sve što više javiti se *nikad*,
Nikad neće – k meni dohođāše.

(Vladislav Petković Dis: "Nirvana")

Deglagolizacija:

formalno nestajanje glagola u iskazu

Zrno do zrna – pogača.

Dlaka do dlake – rep.

Kamen do kamena – palača.

Sto epigrama – ep.

(Gustav Krklec: "U stilu poslovice")